

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція про права дитини // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 02.11.2017).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 02.11.2017).
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 02.11.2017).
4. Сімейний кодекс України : закон України від 10.01.2002 № 2947-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 02.11.2017).
5. Цивільний кодекс України // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 02.11.2017).
6. Конституція України // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.11.2017).
7. Про охорону дитинства : закон України // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 02.11.2017).
8. Про попередження насильства в сім'ї : закон України // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (дата звернення: 02.11.2017).
9. Населення України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html (дата звернення: 02.11.2017).
10. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/category/46874> (дата звернення: 02.11.2017).

Одержано 03.11.2017

УДК 159.95

Олена Володимирівна ЗЕМЛЯНСЬКА,

*доктор психологічних наук, професор,
член-кореспондент Балтійської педагогічної академії,
професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6547-2621>*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Питання професійної діяльності та спілкування завжди знаходилися в центрі уваги психологічної науки. Професійна діяльність працівників поліції має свої особливості, які вимагають професійної комунікативної компетентності працівника, та певних особистісних якостей, що визначають ефективність його спілкування під час виконання професійних обов'язків. Комунікативна компетентність фахівця забезпечує ефективність його професійної взаємодії, поведінки в повсякденній та екстремальній обстановці, особливості взаємовідносин в колективі [1, 2].

У процесі професійного спілкування працівник поліції постійно зіштовхується з необхідністю правильно будувати взаємовідносини з співслужбовцями, керівництвом, робітниками інших структур, оточуючими. Рішення професійних завдань потребує аналізу й оцінки поведінки людей, формування адекватної уяви про них, ефективного вирішення професійних конфліктів. В процесі сприйняття інших людей формуються образи, що у процесі аналізу й оцінки, досягають рівня понять і регулюють власну поведінку стосовно цих людей. На основі зробленої оцінки формуються мотиви та способи поведінки, стратегії впливу. Добре сформовані комунікативні якості потрібні будь-якому професіоналу, але особливо гостро це питання стосується представників професії типу «людина-людина» (працівник правоохоронних підрозділів, слідчий, оперативний працівник тощо).

Ми вважаємо, що комунікативна компетентність працівників поліції має складну структуру, до якої залучені комунікативні здібності, особливості переробки інформації суб'єктом (інформаційно-комунікативні функції), комунікативні уміння та навички та комунікативні якості

особистості фахівця. Комунікативні здібності – це природні задатки, що є в людини, які розвиваються на протязі життя в процесі навчання, професійної підготовки, професійної діяльності. Не всі люди мають приємний тембр голосу, гарну артикуляцію мовлення, ораторський талант або природну здатність впливати на інших, але багато з недоліків можна відкоректувати, розвинути [3].

Особливості переробки інформації (інформаційно-комунікативна функція) охоплює процеси формування, передання та прийому інформації. Вона тісно пов'язана з функціонуванням когнітивних процесів особистості – мисленням, пам'яттю, увагою, сприйняттям. Реалізація цієї функції має кілька рівнів. На першому рівні здійснюється вирівнювання розбіжностей у вихідній інформованості людей, що вступають у психологічний контакт. Другий рівень – передання інформації та прийняття рішень. На цьому рівні спілкування реалізує цілі інформування, навчання та інше. Третій рівень пов'язаний із прагненням людини зрозуміти інших. Спілкування тут спрямоване на формування оцінок досягнутих результатів (узгодження – неузгодження, порівняння поглядів тощо). За допомогою спілкування люди передають один одному різні відомості, накази, діляться своїми ідеями, планами. На відмінну від технічних систем, в системах «людина – людина» інформація не тільки передається але і піддається кількісним і якісним змінам, приймається і інтерпретується різними людьми по різному, згідно з їх мотивацією, досвідом, рівнем інтелектуального і правового розвитку і іншими властивостями їх психіки. При цьому: відбувається оцінка отриманої інформації, так як вона завжди отримує якусь конкретну особистісну значущість і зміст; в процесі спілкування партнери завжди намагаються вплинути один на одного, тобто обмін інформацією завжди передбачає вплив на поведінку партнера.

Комунікативні знання, уміння, навички – це надбані в процесі професійного становлення засоби комунікації, впливу, вирішення конфліктів, навички ефективного мовлення, якими людина-професіонал свідомо користується в при вирішенні професійних завдань.

Комунікативні якості є професійно важливими якостями, рисами особистості фахівця, до них, насамперед потрібно віднести: контактність, відкритість, емпатію, емоційну стійкість, культуру поведінки і спілкування, наявність адекватного іміджу.

Проаналізуємо, яку роль грає комунікативна компетентність працівників поліції при вирішенні професійних завдань: 1) складання уяви про людину, з якою працівник зіштовхується в своїй діяльності – формування своєрідного портрету співбесідника на основі зовнішньої інформації, аналізу поведінки, вербальної та невербальної інформації; 2) налагодження комунікації – пошук адекватних засобів, стилю (формального, неформального) комунікації з партнером, побудова сприятливої психологічної атмосфери для спілкування; 3) виявлення та вирішення професійних конфліктів; 4) пошук та використання шляхів і засобів впливу на людей з ціллю вирішення професійних завдань; 5) побудова сприятливої психологічної атмосфери в підрозділі, підвищення групової згуртованості.

Спілкування працівників поліції може відбуватись з різним рівнем ефективності. Спілкування може ускладнюватися завдяки комплексній дії чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру. Об'єктивно працівник залежить від рівня складності завдання (наприклад, перевантаження завданнями, дефіцит часу), ступеню втоми, відсутності регламентації взаємодії, невизначеності професійних обов'язків та інших чинників. Серед суб'єктивних факторів, що утруднюють професійне спілкування, найважливішим ми вважаємо наявність професійних деформацій особистості, що мають прояви в професійній комунікації. Професійна деформація особистості – це зміна якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки) негативного характеру, що з'являються під впливом умов професійної діяльності, особистісних факторів, впливу інших людей, тобто пов'язані з виконанням професійної ролі. До таких деформацій можна віднести: жорстокість та відсутність емпатії; нещирість; фрустрованість, дратівливість; низьку культуру спілкування та мовлення; ригідність та відсутність гнучкості у спілкуванні; авторитарність; перебування під впливом стереотипів у спілкуванні; наявність бар'єрів у спілкуванні, труднощі у сприйманні інших людей. Бар'єри спілкування можуть бути наслідком відсутності спільної мови і спільного розуміння ситуації, а також соціальних, політичних, релігійних та інших відмінностей, які можуть породжувати зовсім різну інтерпретацію одних і тих же ситуацій, різноманітний світогляд, світорозуміння. Комунікативні бар'єри можуть мати і інший, чисто психологічний характер. Вони можуть виникати або в силу індивідуальних особливостей партнерів (наприклад, через надмірну скритність, некоммунікбельність), або через неприяні відношення, які склались

між партнерами. В цьому випадку особливо наочно виступає зв'язок, що існує між спілкуванням і особистісними відносинами.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянська О. В. Професіоналізм и лидерство. Харьков : Титул, 2006. 578 с.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессий. М. : Академ. проект, 2003. 336 с.
3. Шадриков В. Д. Проблема системогенеза профессиональной деятельности. М. : Наука, 1982. 189 с.

Одержано 08.11.2017

УДК 341.713

Володимир Олександрович ІВАНЦОВ,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
адміністративної діяльності поліції факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2904-0466>;

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

СПІВВІДНОШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ЯК МЕТОДУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Об'єктивні обставини та події, що відбувалися та досі мають місце в житті української спільноти обумовили перехід від радянського минулого – української мілітаризованої системи органів внутрішніх справ до європейського майбутнього – створення органу, який повинен відповідати сучасним демократичним, соціально-економічним та політичним реаліям, а також забезпечувати реалізацію та захист основоположних прав, свобод та інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від протиправних посягань.

У Законі України «Про Національну поліцію» [1] (далі – Закон) законодавець відійшов від визначення прав та обов'язків органу, натомість закріпив основні обов'язки безпосередньо поліцейського та повноваження поліції (ст. 18, 23 відповідно). При цьому зміст компетенції поліції викладено шляхом взаємозалежності таких категорій як «завдання», «повноваження» та «поліцейські заходи». Так, згідно ст. 23 Закону повноваження поліції окреслені таким чином, щоб забезпечити можливість виконання поліцією її завдань. В свою чергу ч. 2 ст. 29 Закону передбачено, що поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції.

У результаті саме законом надано визначення поліцейського заходу як дії або комплексу дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ч. 1 ст. 29 Закону). При цьому обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним (ч. 2 ст. 29 Закону). Поліцейські заходи поділено на: превентивні (ст. 31 Закону) та примусові (ст. 42 Закону).

З іншої сторони цілком закономірним постає питання про наукове підґрунтя окреслення поняття, переліку та змісту поліцейських заходів, адже за формою діяльність поліції навряд чи може кардинально відрізнятися від діяльності її попередника – міліції. Зрозуміло, що наукові доробки з приводу правозастосовної діяльності органів внутрішніх справ проводились систематично. Як уявляється, викладені положення щодо поняття та переліку поліцейських заходів вказує на змістову близькість останніх до категорії «адміністративно-правових методів» у широкому розумінні.

Для вирішення питання про співвідношення адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності (у тому числі поліції) маємо виходити з оцінки ознак (юридичних